



Parlamentul  
Republicii Moldova

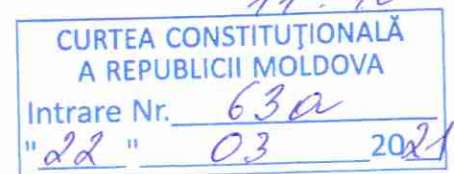
L.V. nr. 314

22 martie 2021

**Deputat în Parlamentul  
Republicii Moldova**

**CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA**

**str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,  
Chișinău MD-2004, Republica Moldova**



**SESIZARE**

prezentată în conformitate cu articolul 135 alin. (1), lit. a) din Constituția Republicii Moldova, articolul 25 lit. g) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38 alin.(1) lit. g) și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

Semnatarii sesizării

Deputat în Parlamentul Republicii Moldova:

Liviu VOVC

## I – AUTORUL SESIZĂRII

1. Numele/Denumirea: **Liviu**
2. Prenumele: **Vovc**
3. Funcția: **Deputat în Parlamentul Republicii Moldova**
4. Adresa: **Chișinău, Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 105**

## II – OBIECTUL SESIZĂRII

Prin prezenta sesizare, în temeiul prevederilor art. 135 alin. (1) lit. "a" din Constituție, art. 4 lit. "a" din Codul Jurisdicției Constituționale se solicită exercitarea controlului de constituționalitate în privința:

- *Legii pentru modificarea unor acte normative nr.95 din 11.06.2020 (Legea nr. 192/2011 cu privire la monumentele de for public; Legea nr. 161/2017 privind regimul mormintelor și operelor comemorative de război), adoptată în a doua lectură pe data de 11 iunie 2020.*
- *Hotărârea de Guvern nr. 751 din 13.10.2020 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea concursului de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război (Monitor Oficial nr. 286-292 art. 927).*

## III – EXPUNEREA PRETINSEI SAU A PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII

### Circumstanțele de fapt

1. La 11.06.2020, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea pentru modificarea unor acte normative nr. 95, iar la 13.10.2020 a fost

adoptată *Hotărârea de Guvern nr. 751 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea concursului de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război.*

2. Prin Legea pentru modificarea unor acte normative, sau adoptat următoarele modificări:

➤ **Art. I.** – Articolul 7 din Legea monumentelor de for public nr. 192/2011 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr. 197–202, art. 569), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:

✓ la alineatul (2), textul „ , cu avizul Academiei de Științe a Moldovei” se exclude;

✓ articolul se completează cu alineatul (3<sup>1</sup>) cu următorul cuprins:

„(3<sup>1</sup>) **Autorul monumentului de for public este selectat prin concurs organizat în baza Regulamentului-cadru** privind organizarea concursului de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război, elaborat și aprobat de Guvern.”

➤ **Art. II.** – Articolul 9 din Legea nr. 161/2017 privind regimul mormintelor și operelor comemorative de război (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 335–339, art. 576), cu modificările ulterioare, se completează cu alineatul (1<sup>1</sup>) cu următorul cuprins:

✓ „(1<sup>1</sup>) **Autorul operei comemorative de război este selectat prin concurs organizat în baza Regulamentului-cadru** privind organizarea concursului de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război, elaborat și aprobat de Guvern.”

3. Prin *Hotărârea de Guvern nr. 751 din 13.10.2020 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea concursului de selectare a autorului monumentului de for public sau al operei comemorative de război* a fost adoptat Regulamentul cadru de organizare a concursurilor privind selectarea autorului monumentelor de for public sau a operelor comemorative de război, conformă căruia:

- 8. Concursul este organizat de **autoritățile publice centrale, autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi sau al doilea și UTA Găgăuzia, în calitate de autoritate contractantă și beneficiar final...**

- 9. Cheltuielile pentru organizarea și desfășurarea concursului (publicarea anunțului, multiplicarea formularelor de participare, elaborarea caietului de sarcini, premiarea, după caz etc) sunt suportate din mijloacele financiare ale beneficiarului, inclusiv din donații, sponsorizări sau alte surse neinterzise de lege.
  - 12. Pentru stimularea participării la concurs se recomandă instituirea a trei premii...;
  - 13. Sumele premiilor se impozitează în conformitate cu prevederile Codului Fiscal.
  - Comisia de evaluare este formată dintr-un număr impar de cel puțin 7 și maximum 21 persoane....
4. Prin avizul său nr. 04-6593 din 04.10.2019, Ministerul Economiei și Infrastructurii a menționat următoarele:
- ***Reiterăm asupra necesității de consultare și avizare a proiectului de lege, de către Congresul autorităților locale din Moldova, ținând cont de faptul că reglementarea obligativității organizării unui concurs pentru selectarea autorului monumentului de for public sau a operei comemorative de război, poate genera, în unele cazuri, cheltuieli suplimentare pentru autoritățile publice locale.***
  - ***Considerăm oportun ca proiectul sus-menționat să fie însoțit de Regulamentul-cadru privind organizarea concursului de selectare a autorului monumentului de for public sau a operei comemorative de război, astfel sporind eficacitatea procesului de analiză a soluțiilor juridice propuse.***
5. Aceste propuneri și soluționări au fost neglijate, fapt care a dus la lezarea unor principii și norme constituționale.
6. Prin avizul nr. DJ-8/328 din 05.12.2019, Direcția Generală Juridică a Parlamentului a subliniat faptul că proiectul de Lege nr. 254 din 07.11.2019 (Legea nr. 95/2020) este trebuie consultat cu autoritățile publice locale. Potrivit Legii nr. 435/2006, în baza art. 8 – ***autoritățile publice locale sunt consultate în procesul de elaborare, adoptare sau modificare a legilor sau a altor acte normative referitoare la organizarea și funcționarea administrației publice locale.***

7. **De asemenea, potrivit art. 4, punctul 6 din Carta Europeană a Autonomiei Locale** (ratificată de R. Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 1253/1997), ***colectivitățile locale trebuie să fie consultate, pe cât posibil, în timp util și de o manieră apropiată în cursul procesului de planificare și de luare a deciziei pentru toate chestiunile care le privesc direct.***
8. Menționăm aici că proiectul în cauză a fost votat în două lecturi fără avizul CALM. Concomitent, au fost respinse propunerile și solicitările Ministerului Economiei și Infrastructurii.

### **Admisibilitatea sesizării**

9. Prezenta sesizare este depusă în conformitate cu art. 135, alin. (1), lit. a) din Constituția Republicii Moldova, art. 25 lit. g) din Legea nr. 317-XII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și art. 38 alin. (1), lit. g) din Codul Jurisdicției Constituționale.
10. Menționăm că Legea contestată, votată în două lecturi cu grave încălcări ale Regulamentului Parlamentului și a prevederilor Constituționale, ridică un subiect sensibil atât pentru societate, cât și poate afecta grav principiul autonomiei locale, principiul egalității în drepturi și al echității și va pune presiune asupra bugetului local pentru anii următori, va duce la lezarea dreptului constituțional la libertatea creației..
11. Prin cele expuse mai sus, Legea nr. 95/2020 și Hotărârea de guvern nr. 731 din 13.10.2020 sunt admisibile sub aspectul controlului de constituționalitate.

### **Acuzații de neconstituționalitate**

12. În circumstanțele speței, expuse *supra* acuzațiile de neconstituționalitate a intervenției legislative a Parlamentului în adoptarea Legii nr. 95/2020, urmează a fi examinată sub aspectul ilegalității tehnicii legislative prin intermediul căreia s-a realizat intervenția într-un proces ce se referă și la dreptul la libertatea creației, și principiul autonomiei locale.
13. Or, acuzațiile de neconstituționalitate se referă atât la constituționalitatea procedurii intervenției Parlamentului și Guvernului în chestiuni de dreptul constituțional al administrației publice locale de a decide liber și independent orice cheltuială

bugetară, cât și la atingerile ce sunt aduse principiilor stabilite prin art. 8, 33, 109, 126, 131 Alin. 4) din Constituție, prin votarea în două lecturi a *Legii nr. 95/2020 cu privire la modificarea unor acte normative și a Hotărârii de guvern nr. 731 din 13.10.2020.*

### **A. Încălcarea art. 8 coroborat cu art. 33 din Constituția R. Moldova**

14. În susținerea acuzațiilor de neconstituționalitate a modului în care s-a recurs la nerespectarea dreptului internațional, precizăm că potrivit art. 8 din Constituție, „*Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principii și norme unanim recunoscute ale dreptului internațional*”.
15. În calitate de principiu constituțional este încorporat unul dintre principiile fundamentale ale dreptului internațional, potrivit căruia **statele trebuie să îndeplinească cu bună-credință obligațiile asumate conform dreptului internațional**, cunoscut ca principiul *Pacta sunt servanda*.
16. Potrivit **art. 4, punctul 6 din Carta Europeană a Autonomiei Locale** (ratificată de R. Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 1253/1997), ***colectivitățile locale trebuie să fie consultate, pe cât posibil, în timp util și de o manieră apropiată în cursul procesului de planificare și de luare a deciziei pentru toate chestiunile care le privesc direct.*** Deci, Parlamentul și Guvernul erau obligate să consulte autoritățile publice locale (cel puțin prin intermediul CALM) cu privire la instituirea obligativității finanțării din bugetele publice locale a desfășurării concursurilor de selectare a autorilor monumentelor de for public și a operelor comemorative de război, indiferent dacă aceste monumente vor fi edificate din bani publici sau la inițiativa unor asociații/fundații.
17. Precizăm că potrivit art. 8, alin (1) din Constituție, Republica Moldova este obligată să respecte Carta ONU și tratatele internaționale la care este parte, cât și să coopereze cu alte state în baza principiilor și normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional.
18. Practica internațională cunoaște mai multe denumiri ale tratatelor care nu reflectă deosebiri în ceea ce privește natura lor juridică ( acorduri, amendamente, înțelegeri, declarații, convenții etc).

**B. Încălcarea principiilor autonomiei locale, ale descentralizării serviciilor publice (art. 109 din Constituție).**

19. Odată cu adoptarea **Legii nr. 95/2020** cu privire la modificarea unor acte normative și a **Hotărârii de guvern nr. 731** din 13.10.2020 autoritățile publice locale sunt obligate, contract principiului autonomiei locale și a descentralizării serviciilor publice, să **suporte din bugetul public local ... Cheltuielile pentru organizarea și desfășurarea concursului (publicarea anunțului, multiplicarea formularelor de participare, elaborarea caietului de sarcini, premiarea, după caz etc) sunt suportate din mijloacele financiare ale beneficiarului, inclusiv din donații, sponsorizări sau alte surse neinterzise de lege.** De asemenea, autoritatea publică locale va trebui să achite 3 premii pentru câștigătorii concursului și să suporte cheltuielile de deplasare/cazare a membrilor comisiei de concurs.
20. Conform art. 3 din Legea privind finanțele publice locale: *Bugetele locale constituie elemente independente care se elaborează, se aprobă și se execută în condiții de autonomie financiară, în conformitate cu prevederile prezentei legi și ale Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale, precum și ale Legii privind administrația publică locală.....* **(4) Orice delegare de competențe suplimentare din partea statului în persoana Parlamentului trebuie să fie însoțită de alocarea de resurse financiare, necesare pentru a acoperi costul exercițiului competenței delegate.** (5) Autoritățile administrației publice locale urmează a fi **consultate în modul corespunzător asupra procedurilor de redistribuire a resurselor ce urmează a fi alocate acestora, precum și asupra modificărilor operate în legislație referitor la funcționarea sistemului finanțelor publice locale.**
21. Conform art. 6 din Legea nr. 436 privind administrația publică locală: **(2) Raporturile dintre autoritățile publice centrale și cele locale au la bază principiile autonomiei, legalității, transparenței și colaborării în rezolvarea problemelor comune.** (3) **Între autoritățile centrale și cele locale, între autoritățile publice de nivelul întâi și cele de nivelul al doilea nu există raporturi de subordonare...** **(5) Autoritățile administrației publice centrale consultă asociațiile reprezentative ale autorităților administrației publice locale în problemele ce țin de administrația publică locală.**

22. Conform art. 7 din Legea nr. 436 privind administrația publică locală:  
*În realizarea competențelor lor, autoritățile administrației publice locale dispun de autonomie, consfințită și garantată prin Constituția Republicii Moldova, Carta Europeană a Autonomiei Locale și prin alte tratate la care Republica Moldova este parte.*
23. Observăm că prin actele normative contestate, s-a intervenit în domeniul acestei Legi nr. 436 privind administrația publică locală în mod neconstituțional, deși Guvernul, în conformitate cu dispozițiile art.102 alin.(2) din Constituție, adoptă hotărâri pentru organizarea executării legilor, și nu poate completa sau modifica o Lege printr-o Hotărâre de Guvern. Cu alte cuvinte, Hotărârea de Guvern contestată putea fi emisă doar în scopul executării unei legi, fără a interveni în textele și principiile acesteia din urmă. Nici o **Lege nu conține prevederi prin care ar putea obliga autoritățile publice locale la suportarea cheltuielilor bugetare în vederea desfășurării unui concurs de selectare a autorului monumentului de for public sau operei comemorative de război.** Din aceste rațiuni, considerăm că Hotărârea de Guvern nr. 731 din 13.10.2020 este neconstituțională.
24. Echilibrul constituțional poate fi stabilit printr-o Hotărâre a Curții Constituționale de recunoaștere a neconstituționalității Legii și Hotărârii de Guvern contestate.

### C. Încălcarea principiului legalității

25. În accepțiunea Curții Constituționale, principiul legalității are drept consecință obligativitatea respectării legilor, inclusiv de către forul legislativ suprem al statului, această exigență fiind impusă nu doar indivizilor sau persoanelor juridice private, ci și autorităților și instituțiilor publice. În măsura în care legalitatea vizează actele agenților publici, este important ca aceștia să acționeze în limita atribuțiilor care le-au fost acordate. (HCC 22/2015)
26. Urmând logica exigențelor de constituționalitate impuse în raport cu exercitarea prerogativelor constituționale ale Parlamentului, în speță cu ocazia modificării unor acte normative, Parlamentul a avut obligația constituțională desprinsă din interpretarea art. 1 alin. (3) din Constituție, dată de Curtea Constituțională în jurisprudența sa constantă, de a se conforma propriilor reglementări legislative privind activitatea de legiferare.

27. Potrivit prevederilor art. 1 alin. (1) din *Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative*, prezenta lege definește regulile de exercitare de către Parlament a atribuțiilor constituționale exclusive de legiferare.
28. Potrivit prevederilor art. 8 din *Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative*, "**legea**" este un act normativ adoptat de Parlament în temeiul normelor constituționale, conform procedurii stabilite de Constituția Republicii Moldova, de Regulamentul Parlamentului, aprobat prin Legea nr.797/1996, precum și de prezenta lege.
29. Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, orice act normativ trebuie să respecte principiile și normele constituționale, precum și exigențele de tehnică legislativă, menite să asigure claritatea, previzibilitatea, predictibilitatea și accesibilitatea actului (**HCC 13/2015**), Legea în cauză nefiind o excepție în acest sens.
30. Prin reglementările de tehnică legislativă, legiuitorul impune o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvată ale fiecărui act normativ. Astfel, respectarea acestor norme concurează la asigurarea unei legislații care respectă **principiul securității raporturilor juridice**, având **claritatea și previzibilitatea** necesară (**HCC 19/2012 §99**).
31. Precizăm că forul legislativ se conduce în activitatea sa de Regulamentul propriu, stabilit în conformitate cu art. 64, alin. (1) din Constituție.

#### **D. Încălcarea art. 6 coroborat cu art. 131 alin. (4) din Constituție**

32. Potrivit principiului constituțional de separare și colaborare a puterilor în stat, puterile legislativă, executivă și judecătorească nu pot concura între ele, având sarcina de a-și exercita separat atribuțiile în limitele rigorilor impuse de Constituție, printr-o colaborare reciprocă pentru exercitarea puterii de stat.
33. Instituirea principiului separației puterilor statului are drept scop crearea unui sistem de guvernare ce ar permite stoparea abuzului din partea unei puteri.
34. Echilibrul celor trei componente ale puterii de stat rezultă din interdicția constituțională impusă acestora de a nu concura între ele. Or, interdicția în cauză rezultă din cerința de colaborare, prevăzută de art. 6 din Constituție.

35. Menținerea echilibrului puterilor în stat constituie o cerință inerentă pentru evitarea subordonării unei componente a puterii de către alta (HCC 24/2013, §37-41).
36. Această concluzie a Curții vine să completeze raționamentele expuse în Hotărârea nr.23 din 9 noiembrie 2011 privind interpretarea articolului 116 alin.(4) din Constituție: principiul echilibrului instituțional, cunoscut astăzi sub denumirea "*checks and balances*" (în traducere aproximativă din limba engleză însemnând "sistemul de frâne și contrabalante"), stă la baza democrației și presupune echilibrul puterilor și controlul lor reciproc, astfel încât puterile statale să aibă aproximativ aceeași pondere, adică să fie echilibrate, pentru a se putea limita reciproc, evitând astfel ca puterea statală să fie folosită în mod abuziv.
37. Acest sistem de frâne și contrabalante reprezintă condiția *sine qua non* a democrației moderne, împiedicând omnipotența legislativului, pe cea a executivului sau a judiciarului" (idem).
38. Legiuitorul constituant a stabilit mai multe prevederi constituționale care implică o colaborare directă între puteri, iar exemplul al transpunerii în practică a principiului separării și colaborării puterii în stat, exprimat prin intercalarea competențelor puterii legislative și a celei executive, îl reprezintă și dispozițiile art. 131, alin. (4) din Constituție.
39. Potrivit, art. 131 alin. (4) din Constituție: „*orice propunere legislativă sau amendament care atrage majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau împrumuturilor, precum și majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare pot fi adoptate numai după ce sunt acceptate de către Guvern*”.
40. Prin norma constituțională citată supra, legiuitorul constituant a urmărit necesitatea obținerii **acceptului obligatoriu** din partea **Guvernului** în privința oricăror **propuneri legislative** sau amendamente care implică majorarea sau **reducerea** veniturilor și/sau a **cheltuielilor bugetare**.
41. La acest capitol, menționăm că prin adoptarea *Legii nr. 95/2020 privind modificarea unor acte normative*, se impun prevederea unor cheltuieli impunătoare din bugetul public național **și cel local**, în absența unui aviz favorabil al Guvernului asupra amendamentelor depuse de deputatul Liviu Vovc, care a propus reducerea acestor cheltuieli.
42. Condiția imperativă privind controlul a priori al autorității executive asupra procesului bugetar este determinată de dreptul și obligațiunea

Guvernului de a asigura realizarea politicii interne și externe a statului, expusă în programul său de activitate, acceptat de Parlament (**HCC nr. 29/2001**).

43. În virtutea art. 96 din Constituția Republicii Moldova, Guvernul asigură realizarea politicii externe și interne a statului și exercită conducerea generală a administrației publice. Pentru realizarea acestor prerogative constituționale, este limitată exercitarea inițiativei legislative unilaterale.
44. Astfel, constatăm că, prin adoptarea *Legii pentru modificarea unor acte normative nr. 95/2020*, legislativul a încălcat art. 6 și 131 alin (4) din Constituția Republicii Moldova.

### **E. ÎNCĂLCAREA ART. 33 ȘI ART. 126 DIN CONSTITUȚIE**

45. În temeiul art. 7 alineat 3) din legea nr. 192/2011: lucrările de edificare a monumentelor de for public vor începe doar după adoptarea hotărârii respective de Guvern, în corespundere cu proiectul monumentului de for public, cu proiectul amenajării terenului aferent și cu proiectul zonei de protecție a monumentului de for public, avizate de Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, în modul stabilit de legislația privind autorizarea executării lucrărilor de construcție. Deci, **nici un monument nu poate fi instalat până ce Ministerul Culturii, prin intermediul Comisiei Monumentelor de For Public, nu va emite un aviz pozitiv privind aspectul estetic al monumentului sau operei comemorative de război.**
46. Articolul 7 alineatul 4 din Legea nr. 192/2011 prevede că: *Instalarea în spațiile publice a operelor importate, inclusiv a celor provenite din donații, executate de artiști plastici de peste hotarele Republicii Moldova se efectuează urmând procedura legală descrisă la alin. (2) și (3), în baza unei recomandări scrise privind opera și calitățile ei artistice, emisă de autoritatea publică centrală în domeniul artelor plastice din țara de origine a operei. Deci, autoritățile publice locale din Republica Moldova nu sunt în drept să admită/permită instalarea vreunui monument donat de un autor de peste hotare, până nu intră în posesia recomandării emise de autoritatea publică centrală în domeniul artelor plastice din țara de origine. Existența unei asemenea recomandări, exclude caracterul neprofesionist al autorului, iar suplimentar această operă urmează a fi avizată de membrii Comisiei Monumentelor de for public de pe lângă Ministerul Educației, Culturii și Cercetării. Ori în lipsa unui asemenea aviz,*

*autoritatea publică locală nu este în drept să emită autorizația de construcție.*

47. În temeiul art. 11 din Legea nr. 192/2011, Comisia Monumentelor de for public: **examinează concepția și ținuta artistică a proiectelor de monumente de for public și le avizează conform fazelor de execuție.** În conformitate cu prevederile art. 3) lit. f) din Legea privind autorizarea executării lucrărilor de construcție, **certificatul urbanistic de proiectare se emită** odată cu prezentarea obligatorie a unui șir de acte, inclusiv: **schița de proiect avizată de Consiliul Național al Monumentelor Istorice** de pe lângă Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, în cazul intervențiilor la monumentele de istorie, artă și arhitectură sau în zonele construite înscrise în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat; **Articolul 12** din aceeași **Lege** stipulează că, **pentru eliberarea autorizației** de construcție **se anexează** la cerere în mod obligatoriu, inclusiv: **extrasul din procesul-verbal al ședinței Consiliului Național al Monumentelor Istorice** de pe lângă Ministerul Educației, Culturii și Cercetării privind avizarea pozitivă a proiectului de execuție.
48. În baza Hotărârii de Guvern nr. 851 din 13.11.2012 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului național pentru monumentele de for public: Consiliul are următoarele atribuții: examinează concepția și ținuta artistică a proiectelor monumentelor de for public și proiectul amplasării acestora și după caz, avizează proiectele conform fazelor de execuție:
- faza 1 – aviz proiect-concepție/schiță de idee** (în baza deciziei de edificare a monumentului emise de autoritatea publică locală competentă teritorial);
  - faza 2 – aviz intermediar** de elaborare a proiectului monumentului (la dimensiunea 100 (una sută) cm);
  - faza 3 – aviz intermediar** de elaborare a proiectului monumentului (în mărime naturală, înainte de transpunerea lucrării în material definitiv);
  - faza 4 – aviz final** (după transpunerea lucrării în material definitiv (ulterior procesului de patinare);
49. Concomitent, unele autorități publice locale, cum ar fi spre exemplu Consiliul Municipal Chișinău, au consilii arhitecturale urbanistice, ca

organe consultative înființate în scopul examinării chestiunilor privind amplasamentele obiectivelor și soluțiile arhitectural-urbanistice vizând obiectele de importanță deosebită, inclusiv monumentele. Pentru obținerea unui aviz al acestui Consiliu, solicitantul este obligat să se prezinte cu autorul operei monumentale și cu macheta în proporții de 1:10 pentru a se aviza și aspectul estetic al monumentului.

50. Făcând trimitere la aceste acte normative, este evident că includerea art. 31 în Legea nr. 192/2011 nu va avea efectul scontat. **Există situații când sculptori autohtoni sunt dispuși să doneze opere de artă/monumente pentru a fi amplasate în spațiile publice. De asemenea, diferiți sculptori cu renume din Republica Moldova încasează onorarii diferite pentru aceeași operă. Spre exemplu, pentru realizarea unui bust în bronz un sculptor poate fi contractat la suma de 3000 euro, iar altul la fel de bun, pentru suma de 6000 euro.** Probabil că membrii Comisiei de selectare a autorului monumentului vor fi toți sculptori, cointeresați de altfel, să li se adjucece lor executarea monumentului, fapt ce poate genera coruperea membrilor Comisiei de selectare. De asemenea, este inadmisibil ca prin Lege sau Hotărâre de Guvern autoritățile publice locale să fie obligate să organizeze concursuri de selectare a autorului monumentului de for public, în condițiile în care legislația are suficiente pârghii de prevenire a instalării unor monumente inestetice!
51. În situația în care, monumentul se edifică din donații și sponsorizări, **statul nu are dreptul să impună inițiatorului (asociației, fundației, sponsorului) să conlucreze cu un sculptor anume și să accepte o anume ofertă**, care îl poate determina să renunțe la inițiativă în pofida prețurilor exagerate, sub motiv pueril de prevenire a instalării monumentelor inestetice în spațiul public. În schimb, autoritățile publice locale și centrale, sunt în drept să avizeze/autorizeze sau nu instalarea unui monument în spațiul public, dacă acesta corespunde exigențelor estetice impuse prin lege, având toate pârghiile legale în acest sens.
52. În temeiul art. 7 din Legea 161/2017, autoritatea competentă pentru memoria militară **colaborează cu societatea civilă, mediul academic, cu asociațiile veteranilor de război din Republica Moldova, precum și cu asociațiile obștești specializate în**

**domeniu din țară și de peste hotare**, însă nici o lege sau principiu constituțional nu poate obliga o instituție/organizație obștească să contracteze un anumit sculptor pentru edificarea unui monument, mai ales în condițiile unor prețuri astronomice pentru drepturile de autor, însă de cealaltă parte, statul are toate pârghiile necesare pentru a nu permite instalarea în for public a unui monument inestetic.

53. Iată de ce, includerea art. (3<sup>1</sup>) în Legea nr. 192/2011 ar putea avea logică doar în situațiile în care monumentele de for public sunt edificate/sculptate din bani publici ai APC, așa cum se motivează în nota informativă.
54. În temeiul art. 33 alin. 3) din Constituție, statul nu este în drept să impună unei fundații/asociații obștești, care dorește să edifice un monument sau o operă comemorativă de război din surse financiare nebugetare (donații), un alt sculptor decât cel ales direct de instituția neguvernamentală. Legea nr. 95/2020 poate fi aplicată doar pentru selectarea autorului unui monument edificat din bani publici. În schimb, atunci când o instituție **neguvernamentală** dorește să edifice/restabilească un monument de for public, **Statul** prin instituțiile sale, **nu este în drept să îi impune contractarea unui oarecare sculptor**, lipsindu-l pe acesta de libertatea contractării oricărui autor, mai ales în condițiile în care legislația națională prevede pârghii suficiente pentru neadmiterea instalării în spațiile publice a unor opere monumentale inestetice. Suntem în prezența unei imixțiuni inacceptabile.
55. Actele normative contestate lezează dreptul constituțional la libertatea creației, prin îngrădirea dreptului instituțiilor non-guvernamentale ne a contracta orice autor dorește pentru edificarea unui monument de for public/operă comemorativă de război, dar și prin interzicerea sculptorilor de a dona operele sale autorităților publice centrale/locale spre a fi instalați în spațiile publice, deoarece monumentele și operele comemorative de război pot fi edificate doar de către autori selectați prin concurs!
56. În cauza *Müller și alții împotriva Elveției*, Curtea Europeană a avut deja ocazia să sublinieze că art. 10 asigură libertatea de exprimare artistică mai cu seamă în relație cu libertatea de a primi și de a împărtăși idei – adăugând că aceasta oferă posibilitatea de a participa la schimbul de informații și de idei culturale, politice și sociale (pct. 27) și a concluzionat că aceasta impune **statului obligația specială de a**

**nu aduce atingere libertății de exprimare a artiștilor creatori**  
(pct. 33).

57. În concluzie, observăm că prin actele normative contestate, statul îngrădește nejustificat libertatea de exprimare a artiștilor creator (autorii viitoarelor monumente de for public) prin impunerea unor concursuri de selectare a autorului monumentului, în condițiile în care aceste monumente sau opere comemorative de război ar putea fi edificate la inițiativa unor organizații obștești, din donații și sponsorizări, fără a pune presiune asupra bugetului public local/național. Prin astfel de limitări, se instituie de fapt o cenzură asupra libertății de creație, pentru a permite doar unui „grup elitist” de sculptori să poată deveni autori de monumente de for public și opere comemorative de război.

#### **V – CERINȚELE AUTORULUI SESIZĂRII**

1. Admiterea prezentei sesizări spre examinare și examinarea sesizării în regim de urgență.
2. Declararea sesizării drept admisibilă.
3. Exercițarea controlului constituționalității: **Legii pentru modificarea unor acte normative nr. 95/11.06.2020 și a Hotărârii de Guvern nr. 731 din 13.10.2020 de aprobare a Regulamentului-cadru privind organizarea concursului de selectare a autorului monumentului de for public sau a operei comemorative de război.**

#### **VI – DECLARAȚIA ȘI SEMNĂTURA**

Declar pe onoare că informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

Semnătura:



Liviu Vovc

Locul: Chișinău, Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 105, biroul 722, Parlamentul Republicii Moldova.

Data: 22 martie, 2021